

Ds Jaco Zuurmond

Zondag 8 maart 2015 – 3e van de Veertig Dagen

Exodus 20,1-17

Johannes 2,13-22

Vrijheid in het geding

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Eigenlijk wordt alles al gezegd in de opmaat van de Evangelielezing voor vandaag: “Kort voor Pesach, het Joodse paasfeest, reisde Jezus naar Jeruzalem...” Kort voor Pesach.

Pesach, het Joodse paasfeest. Dat is waar het allemaal om te doen is, vandaag. Deze hele Veertig Dagen. Deze leerweg van oudsher, voor de geloofsleerlingen die met Pasen gedoopt zouden worden Want de diensten van de VeertigDagen zijn bedoeld als catechesediensten. VeertigDagen van diepe concentratie. Veertig Dagen lang lezen de geloofsleerlingen van alle eeuwen kernteksten uit de Bijbel – en wij lezen natuurlijk maar wat graag met hen mee. Veertig Dagen zijn we aan het leren in de kerk: hier gaat het om in de tempel, in de weg van Jezus, in de beweging van Jezus. Dit is het verhaal waar jij straks, met Pasen, ‘ja’ op zult zeggen. Beter: dit is het verhaal dat ‘ja’ wil zeggen tegen jou. Dit is de weg die jou mee wil nemen. En straks met Pasen zal jouw antwoord klinken. Durf je ‘ja’ te zeggen? Durf je déze weg te gaan?

Kort voor Pesach... Om Pesach gaat het dus, deze 3e zondag van de Veertig Dagen. Het gaat er om dat er straks Pesach gevierd wordt, het Joodse paasfeest. Het grote feest van de bevrijding uit het diensthuis. Het feest van de eens en voor al begonnen uittocht uit alle systemen van knechting en slavernij. Onderweg naar Pasen, op weg naar het grote Feest van Bevrijding, op de 3e zondag van de Veertig Dagen, klinken daarom vandaag de Tien Woorden. Tien woorden van Bevrijding. Zoals aan het begin van de Bijbel Tien Scheppingswoorden klinken die het leven mogelijk maken, zo klinken halverwege het boek van de uittocht, Exodus, tien woorden vol belofte voor leven samen: “Ik ben de HEER, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij, heeft bevrijd”. God zelf is aan het woord in de Tien Woorden. Zoals in den beginne, bij de schepping, de Eeuwige tien woorden van leven spreekt, zo spreekt hij hier Tien Woorden van leven. Tien Woorden die het leven beschrijven van het land van zijn belofte, waar wij naar toe op weg zijn. Zo kan het ook, roept hij ons toe. Zo valt te leven voor mensen, voor mensen samen. Je zult niet stelen. Je zult je niet te pletter werken. Je zult geen moord plegen. Zo valt te leven voor jou in het land dat ik voor me zie, zo spreekt de Eeuwige ons aan. Hiervoor heb ik jou bevrijd. Blijf jij bij mij? Blijf jij bij de bevrijding die ik voor jou heb ingezet? Blijf jij bij je bevrijder? Dáár gaat het om, met Pasen – zo vertelt, “kort voor Pasen”, de 3e zondag van de Veertig Dagen.

Wij leven zoals dat heet in het Vrije Westen. Maar ‘vrijheid’ is, zo ontdekken we, behoorlijk ingewikkeld. Het woord ‘vrijheid’ is weer hevig in het geding, anno 2015. Al te zeer, zo leren we meer en meer, hebben we in het Westen na de val van de muur het begrip ‘vrijheid’ alleen maar economisch ingevuld. Als de handel vrij is, dan zijn de mensen ook vrij, zo luidt de geloofsbelijdenis van de – wat dan heet – neo-liberale politiek van onze dagen. De politiek dus die het woord ‘vrijheid’ in het vaandel draagt. Maar langzaam maar zeker ontdekken we dat dankzij de vrije handel de tweedeling in de wereld tussen rijk en arm alleen maar toe neemt – en niet een beetje. Wereldwijd, maar ook in ons eigen land, is een kleine groep mensen in de voorbije jaren van vrije handel veel rijker geworden, ongekend rijk. Maar dankzij diezelfde vrije handel is een groot gedeelte van de wereldbevolking in diezelfde jaren ongekend veel armer geworden. Meer dan ooit staan mensen buiten spel, volkomen kansloos. Voor grote delen van de wereldbevolking betekent het woord ‘vrijheid’ zoals dat door ‘het westen’ wordt ingevuld, alleen maar uitzichtloze armoede. Voor die delen van de wereld betekent onze vrijheid niets meer en niets minder dan nieuwe slavernij.

“Jullie hebben een markt gemaakt van het huis van mijn Vader”, roept Jezus in de tempel, en ineens beseft je wat er dan mis gaat. Juist in de tempel – waar Pesach wil worden gevierd - gaat het er om dat we beseffen dat leven meer is dan ‘markt’, dat vrijheid meer is dan ‘vrije markt’ alleen, veel meer. Juist in de tempel gaat het er om dat we beseffen dat vrijheid nooit een toestand is, nooit een privébezit (als ik maar vrij ben). Maar altijd een visioen... een visioen voor samen (ik kan niet vrij zijn zolang jij niet vrij bent). Het visioen van een samenleving waar mensen níet leven los van elkaar, laat staan ten koste van elkaar. Daar zijn we naar toe op weg... zo vertellen de tien woorden... die klinken op de 3e zondag van de veertig dagen. Daartoe zijn wij bevrijd. Dat is de bevrijding die de Eeuwige voor zich ziet. Dat is de weg die ons roept.

De 3e zondag van de Veertig Dagen, “kort voor Pasen” dus, gevierd in de tempel, herinnert ons er aan dat er nog een ander rendement bestaat dan alleen het economisch rendement. Dat we onszelf, en onze vrijheid, tekort doen... ja, dat we vooral onze vrijheid tekort doen, wanneer we die vrijheid alleen maar kunnen definiëren in termen van geld, van winst. Hier in de tempel mogen we een ander rendementsdenken leren. Een rendementsdenken dat veel spannender is, veel rijker. Vrijheid wordt hier in de tempel niet gedefinieerd in termen van ‘ik mag alles’. Vrijheid in de tempel wordt niet gedefinieerd in termen van ‘ik heb er recht op’. Ja, juist in de tempel vertellen we van vrijheid – dat is de kern van de boodschap - Pasen is vrijheid – maar de vrijheid van Pasen is een gekleurde vrijheid. Vrijheid van meningsuiting, bijvoorbeeld, is een kostbaar goed... maar hoe mager als dat alles is. De vrijheid om de goede woorden te spreken, woorden die verbinden, die vrede scheppen... die vrijheid is zo veel meer. En dát is de vrijheid waar het met Pasen om gaat.

Vrijheid in de tempel wordt daarom geformuleerd in termen van ‘jij zult’. De Vrijheid van Pasen is een opdracht. Aan jou. Jij zult. (Je kunt het in de Nieuwe Bijbel Vertaling niet zo goed horen, maar...) Elk woord van de Tien Woorden is individueel geformuleerd: jij zult niet zo doen, maar zo. Jij zult niet langer woorden spreken die kwetsen... maar je zult woorden spreken die verzoenen - en zo schuilt achter elk van die Tien Woorden een belofte. Elk van die Tien Woorden is gericht op relatie. Op relatie met God, en op relatie met de ander. Vrijheid in de zin van Pasen betekent dat jij je verantwoordelijkheid op je zult nemen voor die relatie, voor dat samenleven van mensen. En dat dat, eindelijk, kan.

Dát is de vrijheid die in de tempel geleerd wil worden, “kort voor Pasen”: dat het kan, dat jij niet langer slaaf bent van je egoïsme, je jalouzie, je bezitsdrang, je machtswellust, je onhandigheid ook, waardoor het steeds weer misgaat tussen jou en je naaste. Maar dat jij – eindelijk – in een vruchtbare, heilzame, relatie zult treden met de ander. Dat het eindelijk lukken zal: mensen die leven met elkaar, elkaar tot zegen. Zegen – hoeveel mooier is dát woord dan dat kille ‘rendement’.

De 3e zondag van de Veertig Dagen wijst ons een weg naar een land, een aarde, van ware vrijheid. En straks met Pasen zal ons worden gevraagd: Ga jij mee?

Amen